

25.3.2020

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN SELVITYS LIITTYEN HALLITUKSEN ESITYKSEEN MAJOITUS- JA RAVITSEMISTOIMINNASTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 25/2020)

Ravitsemisliiketoiminnan rajoittaminen

Ravitsemisliikkeiden toimintaa koskevien rajoitusten tarve perustuu nyt käsillä olevan, koronaviruksen aiheuttaman infektion (COVID-19) leviämisen ehkäisemiseen. Rajoitusten tarvetta on arvioitu hallituksen esityksestä ilmenevillä, ajantasaiseen tilannekuvaan ja sen etenemiseen liittyvillä perusteilla. Kussakin tilanteessa tarvittavia rajoitustoimenpiteitä ja niiden välttämättömyyttä sekä oikea-aikaisuutta tulee arvioida suhteessa tähän tilannekuvaan.

Hallituksen käytössä olevan tilannetiedon perusteella on hahmotettu selkeä, yksilöity ravitsemisliiketoiminnan rajoittamiseen kohdistuva kiireellinen toimenpidetarve. Tästä rajoituksesta tarpeellisia poikkeuksia ja niiden vaikutusta on arvioitu niin suhteessa tilannekuvaan kuin rajoitettavan toimialan erityispiirteisiin, mukaan lukien ravitsemisliiketoiminnan merkitykseen suhteessa väestön ruokahuoltoon.

Tässä valmistelussa on arvioitu sitä, mikä on tilannekuvaan nähden nopein, valtiosääntöoikeudellisesti perustelluin ja selkein menettelytapa välttämättömien rajoitustoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Harkinnassa on tarkasteltu nykyisen tartuntatautilain 58 §:n mukaisten toimivaltuuksien ulottuvuutta. Kokonaisuutena lakia ja sen esitöitä arvioimalla on katsottu, että nykyinen tartuntatautilain sääntely ei valtiosääntöoikeudellisesti arvioituna täsmällisyydeltään ja tarkkarajaisuudeltaan ole yksiselitteisesti ulotettavissa ravitsemisliiketoimintaan, ottaen erityisesti huomioon rajoitusten suhde perustuslaissa taattuun elinkeinovapauteen ja omaisuuden suojaan. Tässä arvioinnissa on myös huomioitu, että tartuntatautilain 58 §:n mukaisten valtuuksien käyttö perustuu viranomaispäätöksiin.

Näihin seikkoihin nähden on katsottu perustelluimmaksi vaihtoehdoksi esittää toimenpiteitä erikseen ehdotetulla tilapäisellä lainsäädäntömuutoksella, perustuslain 23 §:n mukaisessa järjestyksessä. Tämä on perusteltua erityisesti perusoikeuksien toteutumisen ja niiden rajoittamisen edellytysten näkökulmasta.

Harkinnassa on kiinnitetty edellä selostetun ohella huomiota siihen, mikä on vallitsevaan tilanteeseen, sen edellyttämään kiireellisyyteen sekä rajoitusten täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen nähden perustelluin lainsäädäntöyhteys.

Nykyisen tartuntatautilain mukaisen sääntelyn ulottaminen laajasti elinkeinotoimintaan tai kohdennetusti ravitsemisliiketoimintaan arvioitiin yhdeksi vaihtoehdoksi. Vaihtoehdon suhteen kuitenkin otettiin huomioon se, että itse kysymys edellyttää ylipäänsä tarkastelua, jossa olisi nyt käsillä olevaa tilannetta laajemmin arvioitava tartuntatautilain sääntelyn valtiosääntöoikeudellista merkitystä. Tämä tarkastelu olisi tehtävä niin säännösten sisällön kuin niihin liittyvän viranomaismenettelyn kannalta. Tilapäinenkin muutos edellyttäisi rajoitustoimenpiteen mahdollisuuden säätämistä tähän tartuntatautilain nykyiseen sisältöön soveltuvaksi.

Toisena vaihtoehtona arvioitiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettua lakia. Tässä lainsäädäntöyhteydessä tämä selkeä ja yksilöity rajoitustarve katsottiin selkeimmin perusteltavaksi ja tarkkarajaisesti säädettäväksi, ottaen huomioon lain valmis sisäinen sääntelytekniikka joka mahdollisti

tarpeelliseksi harkittujen poikkeusten täsmällisen yksilöinnin. Tämä vaihtoehto arvioitiin tältä kannalta myös tilanteen kiireellisyyteen nähden nopeimmaksi ratkaisuehdotukseksi, jolla tartunnan leviämistä pystyttäisiin oikea-aikaisesti torjumaan ja hidastamaan.

Kokonaisuutena niin tilanteen, sen edellyttämien toimenpiteiden ja niiden kiireellisyyden, kansalaisten oikeusturvan ja valtiosääntöisten edellytysten kannalta harkittiin perustelluksi esittää muutos eduskunnalla muuttamalla lakia majoitus- ja ravitsemistoiminnasta.

Tartuntatautipäivärahasta

Tartuntatautilain 82 §:n (Tartuntatautipäiväraha) mukaan henkilöllä, joka tartuntataudin leviämisen estämiseksi on määrätty olemaan poissa ansiotyöstään, eristettäväksi tai karanteeniin, on oikeus saada ansionmenetyksen korvaamiseksi tartuntatautipäivärahaa siten kuin sairausvakuutuslaissa (1224/2004) säädetään. Sama oikeus on alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalla, jos alle 16-vuotias lapsi on edellä mainitusta syystä määrätty pidettäväksi kotona ja huoltaja tämän vuoksi on estynyt tekemästä työtään.

Säännöksen tarkoittamat tilanteet, joissa henkilö on oikeutettu tartuntatautipäivärahaan, säännellään lain 57 (poissaolosta päättäminen, 60 (eristäminen) ja 63 (karanteeni) §:issä. Myös tartuntatautipäivärahaa koskevassa säännöksessä lähdetään siitä, että henkilö itse voi levittää yleisvaarallista tartuntatautia, minkä vuoksi hänet on määrätty karanteeniin, eristettäväksi tai määrätty olemaan poissa työstään. Tällä korvataan henkilölle aiheutuvat mahdolliset ansionmenetykset.

Oikeutta ei voimassaolevassa lainsäädännössä ole ulotettu tartuntatautilain 58 §:n mukaisiin tilojen sulkemista koskeviin tilanteisiin. Näissä tilanteissa estetään väestön kokoontuminen tiloihin, joissa he olisivat verrattain suuressa määrin ja pienellä lähietäisyydellä ja siten se, että asiakkaat voisivat levittää covid-19 -infektioita muihin asiakkaisiin ja epidemia leviäisi sitä kautta nopeasti laajemmalle. Sellainen tiloissa toimiva tai toiminut työntekijä, joka on altistunut tai perustellusti altistuneeksi epäilty covid-19:lle, voidaan asettaa karanteeniin. Vastaavasti näissä tilanteissa sairastunut tai perustellusti sairastuneeksi epäilty voidaan eristää tartuntatautilain mukaisesti, jolloin hän saa tartuntatautipäivärahaa.